

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA RANG KOMPONENTLI IBORALARNING
LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Mamataliyeva Navbahor

Ilmiy rahbar:

Razzakova Sayyora Turayevna

Termez davlat universiteti Lingvistika; Ingliz tili yo 'nalishi 2-boshqich magistranti

Tilni kodlash jarayonida ma'lum bir etnomadaniy hamjamiyat shaxsi uchun eng muhim bo'lgan ma'lumotlar cheksiz axborot uzluksizligidan tanlanadi. Kodlarning tasvir vositalarini amalga oshirish usullarida ishtirok etishi ma'lum bir etnik madaniyat bilan bog'liq. Har bir madaniyatdagi etnik guruhning arxetipik tasvirlari bilan bog'liq madaniy kodlar bo'linadi. Ular dunyoni o'ziga xos tarzda tasniflaydilar va baholaydilar. Kodlashning dolzarbligi ma'ruzachining ongida til belgisining ma'lum bir madaniy makonga bog'lanishiga olib keladigan etnokonnotlar xususiyatlarining sifat xususiyatlarining o'ziga xosligini, shuningdek tilning leksik va frazeologik fondlarining bog'langan birliklarini etnomadaniy belgilashning o'ziga xosligini belgilaydi.

Shunday qilib, ushbu yondashuvlar nuqtai nazaridan etnolingvistika insonni voqelikni o'rganuvchi va kontseptsiyalashtiruvchi sub-ob'ekt sifatida tushunishga asoslangan. Shu bilan birga, til tizimini o'rganish semantik yoki rasmiy nuqtai nazardan barqaror bo'lgan va nutqdan foydalanishni o'rganish bilan to'ldirilgan til konstruktsiyalari (stereotiplar) shaklida belgilangan ijtimoiy me'yorlarni o'rganadigan supra-shaxsiy institut sifatida qaraladi (Amosova, 2003).

Etnolingvistika til shakllarini tahlil qilishdan nutq aktlari va nutqidagi ma'nolarni tahlil qilishga o'tadi. Etnolingvistik tadqiqotning muhim mavzusi shaxslar va jamoalar (madaniy jamoalar sifatida) tomonidan e'tirof etilgan ma'naviy qadriyatlar tizimidir.

Rang va rang nazariyalari

Rang moddiy dunyoning xususiyatlaridan biri bo'lib, ongli vizual tuyg'u sifatida qabul qilinadi. Muayyan rang inson tomonidan idrok etish jarayonida ob'ektlarga beriladi. Ko'pincha odamning kayfiyati, his-tuyg'ulari va farovonligi rangni idrok etishga bog'liq. Rangni idrok etish sohasidagi tadqiqotlar faqat psixologiya sohasidagi olimlar uchun xarakterli deb taxmin qilish mantiqan to'g'ri. Biroq, ba'zi jihatlarni hisobga olgan holda, tadqiqotchilar ko'pincha ma'lum bir til madaniyatiga mansub shaxs dunyosining shakllangan rangli rasmining xususiyatlarini hisobga olmaydilar.

Inson atrofidagi dunyo uchta shaklda taqdim etiladi: dunyoning haqiqiy surati, dunyoning madaniy (yoki kontseptual) surati va dunyoning lingvistik surati. Keling, ushbu shakllarning har birini ko'rib chiqaylik.

Dunyoning haqiqiy surati ob'ektiv, insoniy bo'lmagan haqiqatdir. Bu insonni o'rab turgan dunyo. Dunyoning madaniy (kontseptual) manzarasi-bu hissiy organlar yordamida olingan va uning ongidan ham jamoaviy, ham individual ravishda o'tgan insoniy tasavvurlar asosida shakllangan tushunchalar prizmasi orqali haqiqiy rasmning aksidir.

Oq

Inglizcha oq so'z qadimgi ingliz tilidan "yorqin, yorqin; sof, yorqin", shuningdek Proto-German xvitaz-nuridan keladi. Inson tabiatiga nisbatan "oq" tushunchasi haqida gapirganda, bu rang insonning ichki va tashqi belgilari (soch rangi, yuzi) bilan bog'liq. Qadimgi ingliz tilida oq rang XVIII asr oxiridagi Qirollik e'tiqodlariga ishora qilib, axloqiy toza (axloqiy toza) ma'noga ega edi. Amerikalik ingliz tilida bu rang "sharafli, engil" so'zlashuv ma'nosini oldi (1775-83 yillarda AQShning Mustaqillik urushi paytida. O'rtacha ingliz tilida, oq "do'stona, do'stona, qulay" degan ma'noni anglatadi). Biror kishining irqiy identifikatori haqida gapirganda, oq rang odamning Kavkaz irqiga bo'lgan munosabatini bildirdi. Shunday qilib, oq ustunlik iborasi XIX asrning oxiriga to'g'ri keladi va tarixan shartlangan (Seidl, 2003).

Zamonaviy ingliz tilida oq rang ijobiy, yorqin va sof boshlanish bilan bog'liq bo'lib, inson yoki hodisaning jismoniy va ma'naviy tomonlarini tavsiflaydi: oq bayroq (oq bayroq), sulh, mojaroning tugashini anglatadi (oq bayroqni silkit – oq bayroqni ko'rsating-tashlang oq bayroq) (o'sha erda.).

Dunyoning ingliz tilidagi rasmidagi oq rang ko'pincha halollik, fazilat, Mehribonlik, quvonch bilan bog'liq: oq yolg'on (najot uchun yolg'on, "oq" yolg'on) najot va asrab-avaylash uchun qilingan xayrli ishni anglatadi, bu holda munosabatlar (shu erda.). Bunday frazeologik birliklarning paydo bo'lishi va shakllanishini ingliz tilidagi matbuotni o'rganish misolida eng aniq kuzatishimiz mumkin:

Yaqinlaringizga yolg'on gapirish, ularni itarishning ishonchli olov usuli bo'lib tuyulishi mumkin. Ammo yangi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oq yolg'on gapirish, xususan, to'g'ri sabablarga ko'ra – aslida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashi mumkin.

Oq Umidning idiomatik ifodasi XIX asr boshlarida o'z ildizlariga ega. U qullar oilasidan chiqqan chempion bokschi Jek Jonsonning rekordini yangilay oladigan oq tanli odamga nisbatan ishlatilgan. Bundan tashqari, bu ibora majoziy xarakterga ega bo'lib, katta umidlar qo'yilgan shaxs yoki hodisaga nisbatan qo'llaniladi:

Xobbs, shuningdek, Detroyt Siti uy jamoasining 'Buyuk oq umidi' ekanligini biladi, chunki ular Irlandiya hukmronligi oqimini qaytarishni taklif qilishdi.

Ingliz frazeologiyasida oq tushunchadagi ijobiy "engil va sof" dan tashqari, oq fil iborasi yuqoridagi determinantlar bilan mutlaqo bog'liq bo'lmagan ma'noga ega. Ushbu iboraning kelib chiqishi XIX asrning o'rtalariga borib taqaladi, Siam shohi muqaddas oq filni sovg'a sifatida taqdim etgan, bu uning fuqarolari uchun katta sharaf edi, ammo filni to'g'ri parvarish qilish juda qimmat edi. Zamonaviy ingliz tilida oq filning birlashishi og'ir narsa, qimmat korxon, uning xarajatlari kutilgan foydadan oshadi:

... Bir paytlar dunyoni yadroviy reaktor texnologiyasida boshqargan Britaniya tasavvur qiladigan eng aqldan ozgan, eng qimmat oq fillardan birini sotib oladi: elektr stantsiyasi ... dunyodagi eng qimmat yadroviy elektr energiyasini (Golub, 2006) nisbatan kam miqdorda ishlab chiqarish uchun kamida sakkiz yilga tayyor bo'lmaydi.

Qora

Inglizcha qora so'z eski ingliz qora (qorong'i) va Proto - German blakazidan (kuygan) keladi. Shunday qilib, qora rang yonayotgan olov, kuygan yog'och, yo'q bo'lib ketish va natijada o'lim bilan bog'liq. Biz aniq aytishimiz mumkinki, "qora" tushunchasi halokat, yovuz ruhlar, gunoh va vitse bilan bog'liq salbiy ma'noga ega: qora sehr, qora bayroq (XVI

asr oxirida ishlatilgan qaroqchi bayroq sifatida qora bayroq) rahm-shafqat bo'lmaydi). Zamonaviy ingliz tilida ushbu ibora avtosportda chavandozga saytni tark etish to'g'risida signal berish uchun ishlatiladi (shu erda.).

Qora rangning salbiy ma'nosi iqtisodiy faoliyat sohasiga ham tarqaldi. Qora bozor qora, er osti bozoriga murojaat qilish uchun ishlatiladi, masalan, qurol, giyohvand moddalar, o'g'irlangan narsalar va boshqalarni sotish uchun.:

Bu dahshatli lavhalar restoran menyusida paydo bo'ladigan noyob Amur yo'llbars bolasi qora bozordan qutqarilgan paytni aks ettiradi.

Salbiy ma'no faoliyatning ijtimoiy sohasiga ham tegishli. Qora qo'y iborasi boshqalarga o'xshamagan, tutilmagan, quvilganni bildirish uchun ishlatiladi. Bu erda shuni ta'kidlash kerakki, bunday termoyadroviy aniq salbiy ma'noda ishlatiladi va nomuvofiqlik bilan deyarli bog'liq emas (shaxsning ko'pchilikning pozitsiyasiga zid bo'lgan hollarda shaxsiy pozitsiyasini himoya qilishga tayyorligi):

Janubiy Afrikadagi hashamatli kurortda amerikalik marketing bo'yicha Ijrochi Gabriela Kabrinsni shafqatsizlarcha o'ldirishda ayblangan odam milliarder oilasining notinch 'qora qo'yidir, Daily Mail Online oshkor qilishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, "qora"komponentli frazeologik birliklarning salbiy ma'nosiga nisbatan bir qator istisnalar mavjud. Masalan, kombinatsiya ichida bo'lish (the) qora, qarshi bo'lish ichida bo'lish qizil (moddiy qiyinchiliklarga duch kelish), moddiy farovonlik, foyda va farovonlikni anglatadi. Buning sababi shundaki, "qora" tushunchasi bu kombinatsiyaga yovvoyi tabiatdan emas, balki keyinchalik paydo bo'lgan. XX asrning boshidan boshlab turli qarzarlar va moliyaviy yo'qotishlar qizil siyoh bilan belgilandi, qora siyoh esa hech qanday salbiy ma'noga ega emas edi.

Yashil investitsiyalar sizni qora rangga qo'yishi mumkin. Jamoa energiya ikki hafta mavjudotlar sifatida, investorlar qayta tiklanadigan sxemalar qadar qaytaradi taklif nazorat mumkin 13% (Steinvall, 2002).

Qizil

Inglizcha qizil so'z eski inglizcha O'qilgan Proto-German raudazdan kelib chiqqan bo'lib, "qizil, qon, olov rangiga ega va ba'zi hollarda xavfni bildiradi"degan ma'noni anglatadi. U insonning jismoniy fazilatlariga nisbatan ham qo'llaniladi: masalan, qizil soch rangini tasvirlashda qizil sochlarning ta'rifi qo'llaniladi.

Qizil seld iborasi pishirish natijasida qizil rangga aylanadigan quritilgan seld bilan bog'liq bo'lib, o'z ma'nosini oldi. XVII asr oxirida bunday baliq jinoyatchilar tomonidan qonli itlar izini tashlash uchun ishlatilgan degan takliflar mavjud. Keyin, bu ibora qizil seldning metaforik ma'nosida qo'llanila boshlandi (asosiy savoldan chalg'itadigan narsa):

Buyuk Britaniya tashqi ishlar vaziri Filipp Hammond yakshanba kuni Britaniya yo'lovchi samolyoti "qizil ringa" (Kay, 2003) sifatida Misr raketa o'tgan avgust tomonidan urib kelgan "soniya edi", deb Daily Mail da'volarini tasvirlangan.

Yuqorida aytib o'tilganidek, qizil rang xavf, tashvish ramzi hisoblanadi. Masalan, qizil rangdagi ifoda jiddiy moliyaviy yo'qotishlar holatida bo'lishni anglatadi. AQSh sayti qizil rangda ishlaydi. AQSh veb-sayti zarar bilan ishlamoqda.

Keling, qon bilan bog'liq qizil rang elementi bo'lgan iborani ko'rib chiqaylik. Ingliz tilida smbni qizil qo'l bilan olish (jinoyat sodir etishda kimnidir ushlash, qizil qo'l bilan

ushlash) iborasi so'zma-so'z kimnidir qizil qo'l bilan, ya'ni qonga bo'yalgan qo'llar bilan ushlashni anglatadi. Ushbu ibora metaforik ma'noga ega bo'lib, har doim ham tom ma'noda jinoyatni ifodalamaydi:

Avtobus haydovchisi xotining shampunini o'g'irlab, sochlari va qo'llarini pushti pushti rangga aylantirgan soch bo'yog'i bo'lib chiqqanidan keyin qo'lga olindi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, frazeologik birliklarda mavjud bo'lgan qizil rang tantanali, bayram va sharaf bilan bog'liq. Shunday qilib, qizil gilam eng muhim tadbirlarda ustunlik qiladi, bayram ishtirokchilariga hurmat va hurmatni bildiradi: unga qizil gilamga Titanik hamkasbi Leonardo Di Kaprio qo'shildi, u nihoyat Oltin haykalchani olish uchun eng sevimli hisoblanadi. uning Revenantdagi roli uchun (Nikitin, 2006).

Xulosa

Shunday qilib, olib borilgan tadqiqotlar asosida xulosa qilish mumkinki, rang ma'nolari elementlariga ega frazeologik birliklar tilning hamma joyida, nafaqat so'zlashuv nutqida, balki jurnalistikada ham uchraydi. Ular til madaniyati dunyosining haqiqiy rasmini aks ettiradi. Bu, ayniqsa, asosiy tabiat hodisalarini bildiruvchi asosiy ranglar uchun to'g'ri keladi. Bu frazeologik birliklar tarixan shakllangan va so'zma-so'z belgilar, real voqea va hodisalar asosida idiomatik ma'noga ega bo'lgan. Rang ma'nolari yordamida shakllangan frazeologik birliklarning nisbatan ko'pligi rang ma'nolari frazeologik faollik uchun yuqori salohiyatga ega leksemalar guruhiga kiritilganligini ko'rsatadi.

Boshqa tilga aniqroq tarjima qilish uchun frazeologiyaning sinxron va diaxronik jihatlari orasidagi bo'shliq ko'pincha ma'noni tushunishda va ularning noto'g'ri talqinida qiyinchiliklarga olib kelishini unutmazlik kerak.

Rangni metafora va metonimik atamalarda shaxs yoki elementga xos xususiyat sifatida qayta talqin qilish mumkin. Rang ob'ekt, jarayon yoki hodisani bildiruvchi, nomlovchi emas, balki ularning inson ongidagi sinishi, jarayon belgisi sifatida ham namoyon bo'ladi.

Rang ma'nolari bilan frazeologik birliklarni o'rganish, mamlakatning urf-odatlarini haqida ko'p narsalarni, shuningdek, ayrim hodisalarni idrok etishning o'ziga xos xususiyatlari sifatida o'rgatish mumkin. Rangli frazeologik birliklar juda aniq motivatsiyaga ega-ularning ichki shakli, qoida tariqasida, "gapirish". Kompozitsiyada rang atamalaridan foydalanish ma'lum bir tilda ushbu rang atamasini qayta ko'rib chiqish usuliga qarab turli sabablar, tasvirlar va assotsiatsiyalar tufayli yuzaga keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alefirenko, N. F. (2005). Til fanining zamonaviy muammolari: "filologiya ta'limi" yo'nalishida tahsil olayotgan universitet talabalari uchun darslik. Moskva: Nauka, 416 p.
2. Amosova, N. N. (2003). Ingliz frazeologiyasi asoslari. Leningrad: LSU, 208 p.
3. Bally, Ch. (1905). PR-dirccis de stylistique. Esquisse d'une méthode fondée sur l'étude du français moderne. Jeneva: A. Eggiman.
4. Bally, Ch. (1909/1951). Stylistique francourcaise de trait-DUK. Seconde rakkab. Parij: Klincksieck.

5. Bally, Ch. (1910). Systématique des moyens d L'étude'expression. Jeneva: A. Eggiman.
6. Bally, Ch. (1932/1965). Linguistique g va n va linguistique francoiscaise. Quatriikkompyuter va informatika fanlari. Bern: Francke.
7. Golub, La (2006). Dunyoning lingvistik rasmining o'zaro bog'liq motivlari (ingliz va rus tillarida "rang" leksik va semantik sohasi misolida): filologiya nomzodi dissertatsiyasining referati. 24 p.
8. Ivanova, E. V. (2011). Zamonaviy ingliz tilining leksikologiyasi va frazeologiyasi. Sankt-Peterburg., 344 p.
9. Kay, P., Berlin, B., Maffi, L. Va Merrifild, V. R. (2003). Jahon Ranglarini O'rganish. Til va axborotni o'rganish markazi.
10. Kunin, A. V. (2006). Zamonaviy ingliz tilining frazeologiya kursi. Moskva: Feniks, 200 p.
11. Kunin, A. V. (2005). Inglizcha-ruscha frazeologik lug'at. Moskva: GIINS. 562 p.